

Nr 1.

Ankom till riksdagens kansli den 18 februari 1938 kl. 6 e. m.

Utrikesutskottets utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 5 mars 1937 (nr 61) angående åtgärder för att förhindra frivilligas deltagande i inbördeskriget i Spanien m. m.

Genom en den 4 februari 1938 dagtecknad, till utrikesutskottet hänvisad proposition, nr 81, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga här nedan intagna förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 5 mars 1937 (nr 61) angående åtgärder för att förhindra frivilligas deltagande i inbördeskriget i Spanien m. m.

I samband med denna proposition har utskottet till behandling förehått följande i anledning av propositionen inom andra kammaren väckta motioner, nämligen nr 356 av fru Rönn-Christiansson m. fl. och nr 358 av herr Flyg m. fl., i vilka hemställes, att riksdagen måtte avslå ifrågavarande proposition. Beträffande de skäl, som motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, får utskottet hänvisa till motionerna.

I augusti och september 1936 träffades mellan de europeiska staterna, utom Schweiz och Spanien, en överenskommelse angående non-intervention i det spanska inbördeskriget, enligt vilken ifrågavarande stater skulle, i vad på dem ankomme, förbjuda utförsel till Spanien av vapen och krigsmateriel. Sverige anslöt sig till denna överenskommelse genom en den 20 augusti 1936 avgiven förklaring; det är därjämte, i likhet med övriga till överenskommelsen anslutna stater, företrätt inom en i London upprättad »non-interventionskommitté» med uppgift att insamla upplysningar rörande vidtagna åtgärder samt granska och praktiskt lösa de olika frågor, som sammanhängde med de överenskomna bestämmelsernas tillämpning. Den 16 februari 1937 beslöt kommittén att utvidga överenskommelsen att omfatta rekrytering i, transitering genom och avresa från resp. länder av personer, vilka ej äro spanska medborgare och vilka avse att begiva sig till Spanien i syfte att taga tjänst i det pågående kriget. Enligt en av kommittén den 8 mars antagen resolution skulle vidare ett system för övervakning av förbuden mot utförsel av krigsmateriel och mot frivilligas avresa till Spanien träda i tillämpning. Besluten om dessa åtgärder biträdades av Sveriges ombud i kommittén.

Med anledning av dessa åtgärder utfärdades, i enlighet med riksdagens beslut, den 5 mars 1937 lag angående åtgärder för att förhindra frivilligas

deltagande i inbördeskriget i Spanien m. m. I denna stadgas straff för svensk medborgare, som tager värvning till krigstjänst i Spanien, samt för den, som söker förmå någon att taga värvning till sådan krigstjänst. Vidare förbjudes försäljning av resbiljett avseende färd till Spanien till den, som icke erhållit särskilt tillstånd att begiva sig dit. Befälhavare å svenskt fartyg, som anlöper Spanien, ålägges bl. a. att tillse, att till Spanien ej medtages passagerare, som ej erhållit tillstånd av nyssnämnt slag. Därjämte innehåller lagen bemyndigande för Konungen att utfärda vissa föreskrifter för det ovan omförmälda övervakningssystemets tillämpning. Lagen äger giltighet till och med den 28 februari 1938 eller den tidigare dag Konungen förordnar. Genom lag den 28 maj 1937 har den ändringen vidtagits i förstnämnda lag, att befälhavare å fartyg, som anlöper Spanien, jämväl ålagts att tillse, att med fartyget icke föres krigsmateriel till Spanien.

Såsom framgår av propositionen, trädde övervakningssystemet i tillämpning den 20 april 1937. Sedan italienska och tyska regeringarna i juni samma år dragit sig tillbaka från deltagandet i övervakningen, återstår för närvarande endast dels den övervakning av handelsfartyg, tillhörande de till non-interventionsöverenskommelsen anslutna staterna och destinerade till Spanien, som äger rum genom särskilda, fartygen medföljande kontrollörer, dels övervakningen av gränsen mellan Spanien och Gibraltar. I syfte att övervinna de svårigheter, som uppkommit genom italienska och tyska regeringarnas ställningstagande, framlade brittiska regeringen den 14 juli 1937 ett kompromissförslag, enligt vilket de utländska frivilliga i Spanien skulle evakueras och de båda parterna i inbördeskriget i viss begränsad utsträckning tillerkännas krigförandes rättigheter, när evakueringen gjort väsentliga framsteg. Det visade sig emellertid, att enighet rörande detta förslag icke kunde uppnås inom kommittén. Först efter ytterligare förhandlingar i olika sammanhang antog non-interventionskommittén den 4 november 1937 en resolution, enligt vilken det brittiska förslaget godkändes och de stridande parterna i Spanien anmodades medverka till evakueringens genomförande. Sedermera har inom kommittén utarbetats ett förslag till resolution, enligt vilken den gällande non-interventionsöverenskommelsen skulle bekräftas och i vissa hänseenden utvidgas, de utländska frivilliga återkallas från Spanien, de båda stridande parterna under vissa omständigheter beviljas krigförandes rättigheter samt övervakningen återställas och förstärkas. Förslaget är för närvarande föremål för behandling inom kommittén.

Utskottet.

Överenskommelsen om non-intervention har, såsom känt är, ingalunda av samtliga till densamma anslutna stater respekterats. Ett betydande antal av de i inbördeskriget deltagande utlänningarna har otvivelaktigt inkommit i landet efter överenskommelsens slutande, och krigsmateriel har likaså införts i strid mot non-interventionsöverenskommelsen.

Trots alla ogynnsamma erfarenheter hittills av försöken att göra non-interventionspolitiken effektiv, fullföljas inom London-kommittén alltjämt

dessa försök. Samtliga de i kommittén företrädde regeringarna ha sålunda förklarat sig godtaga den i propositionen omnämnda resolutionen av den 4 november 1937. I överensstämmelse med denna resolution har genom brittiska regeringen en hemställan riktats till de stridande parterna i Spanien om deras medverkan till evakuerings genomförande. De svar, som lämnats på denna hemställan, ha ansetts möjliggöra fortsatta förhandlingar. Därjämte övervägas för närvarande inom kommittén förslag om utsträckning av non-interventionsöverenskommelsen i vissa hänseenden.

Utskottet anser, att svenska regeringen icke bör undandraga sig att medverka i det samarbete mellan praktiskt taget alla europeiska regeringar, som sålunda alltjämt fullföljes inom London-kommittén. Såsom ett led i detta samarbete kräves naturligen, att 1937 års svenska lag om åtgärder för att förhindra frivilligas deltagande i inbördeskriget erhåller förlängd giltighet. Det i sådant syfte nu framlagda lagförslaget innehåller, att lagens giltighetstid förlänges för ytterligare ett år, Konungen obetaget att före utgången av nämnda tid upphäva lagen.

Under återopande av vad sålunda anförts, hemställer utskottet,

att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevärande proposition och med avslag å motionerna II: 356 och 358, antaga följande förslag till

L a g

om fortsatt giltighet av lagen den 5 mars 1937 (nr 61) angående åtgärder för att förhindra frivilligas deltagande i inbördeskriget i Spanien m. m.

Härigenom förordnas, att lagen den 5 mars 1937 angående åtgärder för att förhindra frivilligas deltagande i inbördeskriget i Spanien m. m.¹, vilken lag gäller till och med den 28 februari 1938 eller den tidigare dag Konungen förordnar, skall äga fortsatt giltighet till och med den 28 februari 1939 eller den tidigare dag Konungen förordnar.

¹ Beträffande 4 § se SFS 1937: nr 275.

Stockholm den 18 februari 1938.

På utrikesutskottets vägnar:

ÖSTEN UNDEÉN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar Undén, Hammarskjöld, Åkerberg*, Domö*, Sam Larsson, Lindström* och Pauli; samt

från andra kammaren: herrar Bagge, Råstock*, Vougt, Närlinge*, Lindqvist, Eriksson i Stockholm och Jeppsson*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.